

ПРАВОВЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ГІДНЕ ЖИТЛО»

Визначено сутність і зміст поняття «гідне житло» для підготовки й ухвалення відповідних нормативно-правових актів. Гідне житло повинне передбачати відсутність жорстоких, нелюдських чи таких умов, що принижують людську гідність, а також має охоплювати вимоги, які б ураховували санітарні, технічні умови існування людини.

Ключові слова: права людини, право на житло, гідність, самоцінність, благоустрій, придатність, правосуддя, справедливість, рівність.

The essence and content of the concept of “decent housing” for the preparation and adoption of relevant legal acts have been determined. A decent housing should provide for the absence of cruel, inhuman or degrading treatment, and should cover requirements that take into account the sanitary and technical conditions of human existence.

Keywords: human rights, right to housing, dignity, self-worth, well-being, suitability, justice, equality.

Актуальність. Згідно з доповіддю виконавчого директора Програми ООН з населених пунктів (Хабітат) Маймун Мохт Шаріф на Політичному форумі високого рівня зі сталого розвитку «Урбанізація й перенаселення міст», до 2030 р. у світі буде понад 700 міст із населенням понад мільйон осіб. Такі обставини можуть призвести до зростання рівня бідності, злочинності, забруднення атмосфери й поширення хвороб. Усі ці проблеми, на думку Маймун Мохт Шаріф, пов'язані з життям у халупах. У доповіді йдеться, що відсоток населення, що мешкає в такому житлі, скорочується, однак, з огляду на загальне число людей, що так живуть, їхня кількість збільшилася з 807 млн у 2000 р. до 833 млн у 2014 р. При цьому адекватне житло стає все менш доступним, особливо в державах Африки.

Жодна держава не зможе досягти Цілей сталого розвитку, не забезпечивши своїх громадян гідним, безпечним і доступним житлом. Про це заявила під час форуму Спеціальний доповідач ООН з права на житло Лейлані Фархі. За словами спецдоповідача, житлове питання залишається однією з головних проблем міських господарств. Вона звернула увагу на відсутність у помешканнях світла, електрики й води. Спецдоповідач вважає, що Цілей сталого розвитку можна досягти, тільки визнавши право людини саме на гідне житло.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У статті М. Галянтича та Г. Самойленко досліджується житло з позиції розуміння його як майнового, так і немайнового блага, що має прояв у реалізації людиною права на житло [1, с. 134–140]. Автори зауважили, що в Україні житлом має визнаватися приміщення, збудоване у відповідності з Державними будівельними нормами, прийнятими в експлуатацію спеціальною комісією, і зареєстроване саме як житлове приміщення, призначене для постійного проживання людини, завершене будівництвом і віднесене

в установленому порядку до житлового фонду. Також вони звернули увагу, що практика ЄСПЛ розширює це поняття й зараховує до обсягу поняття житла об'єкти за суб'єктивним фактором (визнання особи об'єкта своїм житлом), наприклад кибитку. І. Гаверська вважає, що під поняттям «житло» в кримінально-процесуальному розумінні слід розглянути, по-перше, особистий будинок зі всіма приміщеннями, які призначені для постійного та тимчасового проживання [2, с. 236–238]. П. Салій розглянув з'ясування понять «житло» та «інше володіння особи» в контексті кримінально-правової охорони їх недоторканості [3, с. 164–169]. На думку Є. Мічуріна, житло – це квартири багатоквартирних будинків, одноквартирні будинки, кімнати в квартирах одноквартирних будинків та інші приміщення, що придатні для постійного чи тимчасового проживання осіб і які є завершеним будівництвом та віднесені в законному порядку до житлового фонду [4, с. 5]. Т. Фулей зазначив, що термін «житло» в тлумаченні Європейського суду означає насамперед місце, де особа є «вдома» [5], тобто наголосив на аспекті важливості об'єкту (помешкання) для особи, задоволення її потреб, а не на характеристиці самого об'єкту, наприклад, його відповідності певним вимогам [6, с. 41–47].

Таким чином, аналіз юридичної наукової літератури виявив, що житло не передбачає якихось окремих характеристик, крім технічно-будівельних вимог, тим більше такої етичної категорії, як гідність.

Метою роботи є визначити сутність і зміст поняття «гідне житло» для підготовки й ухвалення відповідних нормативно-правових актів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Право на житло є одним із найголовніших невід'ємних прав людини, його визначають як юридичну можливість захистити своє право не тільки на житло, яким може бути й коробка від побутової техніки, але й на придатне, яке відповідало б сучасним уявленням про людину, її честь і гідність. Перші спроби охарактеризувати житло з погляду потреб людини було зроблено в Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права 1966 р.

Відповідно до Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права 1966 р. (далі Пакт) ст. 11. та іншого важливого для дослідження документу, Зауваження загального порядку 1991 р., рекомендованим є п. 8: право на житло не тлумачити у вузькому чи обмеженому розумінні, що зрівнювало б його, наприклад, із наданим дахом, що означає лише те, що хтось має дах над своєю головою [7]. Його слід розглядати як право жити, де б це не було, у безпеці і з гідністю. У ст. 11 п. 1 Пакта повинне тлумачитися не тільки як житла як такого, але і як достатнього житла. І в документах Комісії ООН із населених пунктів, і в Глобальній стратегії у сфері житла до 2000 р. указується: «Належне житло означає окреме житло, належну площу проживання, належну безпеку, належне освітлення та вентиляцію, належну основну інфраструктуру та належне місце розташування з точки зору роботи і основних послуг, причому все це-за розумною ціною» [7, с. 6].

Отже, у міжнародних правових актах наявне визначення житла як достатнього або належного для проживання людини. Таким чином, концепція достатності має особливе значення щодо права на житло, оскільки вона дозволяє підкреслити низку факторів, які повинні враховуватися у визначенні того, чи можуть конкретні форми

житла вважатися «достатнім житлом» для цілей Пакту. Хоча достатність визначається частково соціальними, економічними, культурними, кліматичними, екологічними й іншими факторами, Комітет ООН вважає, що, тим не менше, можна визначити деякі аспекти цього права, які повинні братися до уваги для цієї мети в будь-якому конкретному контексті. Вони містять таке: наявність послуг, матеріалів, можливостей та інфраструктури. Адекватне житло повинно надавати певні можливості, які мають суттєво важливе значення для здоров'я, безпеки, комфорту й харчування. Усі, хто має право на достатнє житло, повинні мати стійкий доступ до систем постачання питної води, санітарії та гігієни, зберігання продуктів харчування, видалення відходів, каналізації й надзвичайних служб.

У Зауваженні загального характеру від 1991 р. до Пакту підкреслюється, що важливим аспектом є доступність погляду витрат, бо належне, достатнє й навіть гідне житло передбачає фінансові витрати. Вони повинні бути такого розміру, щоб виникнення й задоволення інших основних потреб не ставилися під загрозу й не стикалися з перешкодами. Держави-учасники Пакту повинні робити кроки з метою забезпечення такого становища, щоб частка витрат, пов'язаних із житлом, у цілому була сумірною з розміром доходів. Держави-учасники Пакту повинні встановити субсидії на житло для тих, хто не в змозі отримати доступне з погляду витрат житло, а також різні форми й рівні фінансування житлового будівництва, які належним чином відображають потреби в житлі. Відповідно до принципу доступності з погляду витрат квартиронаймачі повинні бути захищені за допомогою відповідних засобів проти нерозумних розмірів квартирної плати або її збільшення. У тих країнах, де природні матеріали є головним джерелом будівельних матеріалів для житла, держави-учасники повинні вжити заходів щодо забезпечення наявності таких матеріалів.

Достатнє житло (необхідною мірою) повинно бути придатним для проживання з погляду захисту мешканців від холоду, вогкості або інших загроз для здоров'я, структурних небезпек і переносників хвороб. Також повинна бути гарантована фізична безпека мешканців, а саме всеосяжним чином застосовані Медико-санітарні принципи житлового будівництва, розроблені ВООЗ, у яких житло розглядається як екологічний фактор, найбільш часто пов'язується з причинами захворюваності в епідеміологічному аналізі; іншими словами, недостатнє й неадекватне житло неминуче пов'язане з більш високими показниками смертності й захворюваності.

Достатнє житло повинно бути доступним для тих, хто має на нього право. Групи, що перебувають в несприятливому становищі, повинні отримати повний і стійкий доступ до адекватного житлового фонду. Потреби в галузі житла для людей похилого віку, дітей, інвалідів, невиліковно хворих, осіб, інфікованих ВІЛ, осіб зі значним розладом здоров'я, душевнохворих та інших груп повинні до деякої міри враховуватися в першочерговому порядку. І житлове право, і політика у сфері житла повинні повною мірою брати до уваги особливі потреби цих груп щодо житла. У багатьох державах-учасниках Пакту центральною політичною метою має бути забезпечення більшого доступу до землі безземельним або знедоленим верствам населення. Слід установити чіткі зобов'язання уряду, спрямовані на наповнення конкретним змістом права всіх осіб на безпечне місце для проживання в честі й

гідності, разом із доступом до землі, закріпленим як право.

Достатнє житло повинне розташовуватися в такому місці, яке дозволяє мати доступ до можливостей у сферах зайнятості, медичного обслуговування, шкіл та інших соціальних установ. Це особливо правильно щодо великих міст, де часові й фінансові витрати, пов'язані з поїздками до місця роботи й поверненням додому, можуть лягати надмірним тягарем на бюджети бідних домашніх господарств. Аналогічним чином житло не слід будувати в забруднених районах або в безпосередній близькості до джерел забруднення, які обмежують право жителів на здоров'я.

Слід зазначити, що не можна не враховувати факторів культурного впливу на питання гідного житла. Архітектура споруджуваного житла, використовувані будівельні матеріали й діяльність з боку державних органів, що передбачає ці аспекти, повинні відповідним чином відображати культурні традиції суспільства. Діяльність, спрямована на будівництво або модернізацію житла, повинна забезпечувати врахування культурних аспектів, пов'язаних із житлом [8, с. 48].

Про взаємовплив поганих умов життя й порушення людської гідності, прав і свобод людини висловився Комісар з прав людини Ради Європи Томас Хаммарберг, який зазначив, що коли в людини погані житлові умови, це є перешкодою й для користування основними послугами, що підриває право на освіту, охорону здоров'я й зайнятість. Це може призвести до замкнутого кола поневірян і бід, закріплюючи тим самим сегрегацію в соціальній сфері та в місцях проживання. А це, у свою чергу, може породити постійну нерівність, яку буде особливо важко подолати [9, с. 37].

На його думку, перший крок полягає у визнанні того, що нормальне житло – це дійсно загальне право людини. Це право людини пов'язано з конкретними заходами щодо попередження безхатності, щодо заборони на довільне й насильницьке виселення, на забезпечення мінімального стандарту умов життя, включаючи, наприклад, доступ до питної води й санітарного обладнання. Слід попереджати всі форми дискримінації у сфері житла. Така стратегія повинна спиратися на міцний ґрунт національного законодавства.

На переконання Комісара, положення в Конституції повинні підкріплюватися звичайними законами й нормативними актами, у яких чітко викладалися б обов'язки національних і місцевих органів влади. Право на нормальне житло повинно стати предметом правосуддя, для того щоб люди могли б звертатися до суду в тому випадку, якщо вони не можуть отримати доступ до відповідного житла. Однак для цього правотворчий орган повинен у національному законодавстві запровадити права на житло та визначити ті рівні, які несуть відповідальність за дотримання цих прав. Слід чітко визначити мінімальні норми нормального житла (п.1.ст.11. та п.8 Зауваження загального порядку 1991 року) та розміщення в разі надзвичайних ситуацій. Необхідно здійснювати моніторинг на національному й міжнародному рівнях за забезпеченням прав на житло [9, с. 37].

Житлове законодавство України передбачає два поняття та ознаки «призначеності» й «придатності» житла. Призначеність приміщення для проживання становить собою мету, яка була передбачена заздалегідь, тобто із самого початку

створення проектної документації приміщення повинні бути функціонально призначені для постійного проживання. Критерій «призначеності» не залежить від здатності об'єкта до зберігання ним його властивостей задовольняти житлові потреби громадян.

Житлове приміщення повинне мати ще й критерій придатності для постійного проживання. Технічні характеристики житлового приміщення повинні бути такими, щоб людина мала змогу проживати постійно в приміщенні, не заподіюючи шкоди своєму здоров'ю. Для цього воно повинно відповідати встановленим санітарним і технічним вимогам, а також іншим державним стандартам, правилам і нормам. Так, в Україні під час проектування й будівництва житлових будинків необхідно дотримуватися Державних будівельних норм про «Будинки і споруди. Жилі будинки і споруди. Жилі будинки». Основні вимоги щодо гігієнічних, конструктивних та технічних характеристик житла визначені в Державно будівельних нормах України В.2.2-15-2005 та Закону України «Про санітарне та епідеміологічне благополуччя населення» від 24.02.1994 р. № 4004-ХІІ, в яких містяться гігієнічні, конструктивні і технологічні вимоги до зведення житлових будинків. Критерій «придатності» у своєму складі передбачає багато нормативів і вимог. Саме критерій «придатності» та «призначеності» для постійного проживання, як головна характеристика житлового приміщення, допомагає відрізнити житлове приміщення від, наприклад, готелів, збірно-розбірних, контейнерних та аналогічних споруд тимчасової експлуатації.

Саме ці ознаки дозволяють визначити правовий режим приміщення як житлового, а також саме з них виводяться санітарні, технічні вимоги й інші вимоги безпеки експлуатації, які висувають до житлового приміщення. У разі невідповідності нормам і стандартам таке житлове приміщення може бути визнане непридатним для проживання й буде переведено в нежитловий фонд.

Наступною ознакою, якій повинно відповідати житлове приміщення, є його благоустрій. Ст. 50 Житлового кодексу України (далі ЖК України) передбачає, що житлові приміщення мають бути благоустрійними, тобто мати можливість надавати певні житлово-побутові (комунальні) послуги (водогін, каналізацію, центральне або автономне опалення, газ, електроенергію тощо), але рівень забезпеченості цими послугами в різних населених пунктах буде неоднаковим.

Крім того, житлове приміщення має відповідати встановленим нормам. Відповідно до ст. 47 ЖК УРСР, норма жилої площі встановлюється в розмірі 13.65 кв. м на одну особу. При цьому йдеться про розмір житлової площі без урахування площі нежитлових приміщень (кухонь, коридорів, комор і т. п.).

Як справедливо зауважує Т. Фулей, у тлумаченні Європейського Суду з прав людини термін «житло» означає насамперед місце, де особа є «вдома» [5, с. 208]. Акцент робиться на аспекті важливості об'єкту (помешкання) для особи, задоволення її потреб, а не на характеристиці самого об'єкту, приміром, його відповідності певним вимогам [6, с. 41–47]. Для порівняння, у ст. 379 Цивільного кодексу України зазначено, що «житлом фізичної особи є житловий будинок, квартира, інше приміщення, призначені та придатні для постійного проживання в них». А якщо приміщення не призначене й не придатне для проживання, однак людина в ньому

живе і це її єдиний «дім»? У такому разі Європейський суд з прав людини у справі «Баклі проти Сполученого Королівства» 1996 р. зазначив, що ніщо в ст. 8 Конвенції та попередніх рішеннях Суду не свідчить на користь того, що концепція «житла» має обмежуватися резиденцією, яка облаштована відповідно до чинного законодавства, і визнав, що захистом ст. 8 Конвенції охоплюється циганська кибитка (шатро) [10, с. 200].

Отже, констатуємо, що переважно в міжнародних конвенціях використовувалося поняття «достатнє житло», під яким розуміли наявність таких ознак, як електропостачання, водогін, каналізація. Українське законодавство використовує терміни «належне житло» та «придатне житло», які передбачають певні санітарні, будівельно-технічні та житлові умови.

У той же час термін «гідне житло» не використовувався, тому, виходячи з розвитку суспільства й розширення прав людини, логічним виглядає перегляд вимог до житла та прав на їхню реалізацію. Під гідністю правова наука розуміє самоцінність і суспільну вагу людини (незважаючи на її соціальний статус), що визначені наявним рівнем суспільних відносин, загальносуспільними уявленнями про свободу, справедливість, рівність і є джерелом прав і свобод людини. Гідність – це відчуття людиною власного значення, її тверде переконання, що її концепція власного блага, життєвого плану заслуговує реалізації. Крім того, важливою є переконаність, що сама особа і її справи схвалюються іншими людьми, які так само користуються повагою й асоціація з якими є бажаною. Виходячи з того, що джерелом сучасних прав людини є ідея людської гідності, права людини треба розглядати як такі, що повинні слугувати захисту людської гідності, тому що ідея людської гідності пов'язується із цінністю людини та оцінкою її значення й місця в суспільстві та державі. Права людини не можуть гарантувати добробуту, однак вони захищають від приниження людської гідності, а саме серйозних і тяжких страждань, почуття неповноцінності, а також приниження й руйнування й морального та фізичного стану людини [11, с. 143–148].

Висновки. Поняття невід'ємної, уродженої людської гідності є основним поняттям концепції прав людини, що походить із самої сутності людяності й гуманізму. Зазначено, що права людини самі по собі не можуть гарантувати справедливості чи добробуту, але вони захищають від приниження людської гідності, яка є першою цінністю, що є підґрунтям концепції прав людини. Гідне житло повинне передбачати відсутність жорстоких, нелюдських чи таких умов, що принижують людську гідність, проживання особи в умовах, які позбавляють її, тимчасово або постійно, будь-якого з її природних почуттів: зору, слуху, просторової або часової орієнтації, та які можуть викликати стрес, почуття жаху чи неспокою, здатні принизити чи образити її, зламати її фізичний чи моральний опір. Принизливе для гідності людини існування є таким, якщо через нього людина зазнає сильного приниження перед іншими або ж повинна діяти всупереч волі чи сумлінню задля покращення житлових умов.

Таким чином, дефініція «гідне житло» має охоплювати вимоги, які б ураховували санітарні, технічні умови існування людини, але кожна держава, виходячи із соціально-економічного становища й культурних особливостей, зважає на

межі й можливості їхнього гарантування.

Література:

1. Галянтич М. К., Самойленко Г. В. Характеристика житла за цивільним законодавством України та в практиці Європейського суду з прав людини. *Приватне право і підприємництво*. 2015. Вип. 14. С. 134–140.
2. Гаверська І. В. Правове значення поняття «житло» в законодавстві України. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. ; редкол. : С. В. Ківалов (керівник авт. кол.), Л. І. Кормич (ред.), М. А. Польовий (відп. секр.) [та ін.] ; ОНЮА, Південноукр. центр гендер. проблем. Одеса, 2009. Вип. 37. С. 236–238.
3. Салій П. І. З'ясування понять «житло» та «інше володіння особи» як об'єктів кримінально-правової охорони їх недоторканості. *Юридична наука*. 2011. № 4-5 С. 164–169.
4. Мічурін Є. О. Цивільний договір як один із засобів реалізації прав на житло : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2000. С. 5.
5. Фулей Т. І. Концепція «житла» в розумінні статті 8 Конвенції. Недоторканість житла чи іншого володіння особи. *Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя* : науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид., випр., допов. Київ, 2015. 208 с.
6. Фулей Т. І. Принцип поваги до житла (у світлі Конвенції про захист прав людини та основних свобод). *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2005. Вип. 41. С. 41–47.
7. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042/
8. Права людини на достатнє житло. Виклад фактів. Харківська правозахисна група. Харків, 2004. 48 с.
9. Хаммарберг Т. Права человека в Европе: не допускать попустительства. Точка зрения Комиссара по правам человека Совета Европы. Страсбург : Издательство Совета Европы, 2008. 142 с.
10. Ахтирська Н., Філатов В., Фулей Т., Хембах Х. Стаття 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод: стандарти застосування при здійсненні правосуддя. Київ : Істина, 2011. 200 с.
11. Гришук О. В. Гідність людська. *Велика українська юридична енциклопедія* : у 20 т. Харків : Право, 2017. Т. 2: Філософія права / редкол. : С. І. Максимов (голова) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. С. 143–148.

References:

1. Haliantsch, M. K. and Samoilenko, H. V. (2015), "Kharakterystyka zhytla za tsyvilnym zakonodavstvom Ukrainy ta v praktytsi Yevropeiskoho sudu z prav liudyny" [The characteristic of the core of the civil legislation of Ukraine and that in practice of the European Court of Human Rights], *Pryvatne pravo i pidpriemnytstvo*, No. 14, pp. 134-140.
2. Haverska, I. V. (2009), "Pravove znachennia poniattia "zhytlo" v zakonodavstvi Ukrainy" [The meaning of "housing" in the laws of Ukraine is legally significant], *Aktualni problemy polityky*, ONluA, Pivdennoukr. tsentr hender. problem, Vol. 37, Odesa, pp. 236-238.
3. Salii, P. I. (2011), "Ziasuvannia poniat «zhytlo» ta «inshe volodinnia osoby» yak obiektyv kryminalno-pravovoi okhorony yikh nedotorkanosti" [Explaining the concepts of "housing" and "other possession of a person" as objects of criminal protection of their inviolability], *Yurydychna nauka*, No. 4-5, pp. 164-169.
4. Michurin, Y. O. (2000), *Tsyvilnyi dohovir yak odyin iz zasobiv realizatsii prav na zhytlo* [Civil contract as one of the means of exercising housing rights], Kharkiv, p. 5.

-
5. Fulei, T. (2015), "*Kontseptsiiia «zhytla» v rozuminni statii 8 Konventsii. Nedotorkanist zhytla chy inshoho volodinnia osoby*" [Housing concept within the meaning of Article 8 of the Convention. Inviolability of housing or other possession of a person], *Zastosuvannia praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny pry zdiisnenni pravosuddia: Naukovo-metodychnyi posibnyk dlia suddiv*, Kyiv, 208 p.
 6. Fulei, T. I. (2005), "*Pryntsyp povahy do zhytla (u svitli Konventsii pro zakhyst prav liudyny ta osnovnykh svobod)*" [The principle of respect for housing (in the light of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms)], *Visnyk Lvivskoho universytetu, Seriia yurydychna*, Vol. 41, pp. 41-47.
 7. *Mizhnarodnyi pakt pro ekonomichni, sotsialni i kulturni prava* [The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights], available at : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042/
 8. *Prava liudyny na dostatnie zhytlo. Vyklad faktiv* (2004), [Human rights to adequate housing. Facts], *Kharkivska pravozakhysna hrupa*, Kharkiv, 48 p.
 9. Khammarberh, T. (2008), *Prava cheloveka v Evrope: ne dopuskat popustytelstva. Tochka zrenyia Komysara po pravam cheloveka Soveta Evropu* [Human rights in Europe: not to condone. The view of the Council of Europe Commissioner for Human Rights], *Yzdatelstvo Soveta Evropu*, Strasburh, 142 p.
 10. Akhtyrskaya, N. and Filatov, V. (2011), *Statia 8 Konventsii pro zakhyst prav liudyny ta osnovopolozhnykh svobod: standarty zastosuvannia pry zdiisnenni pravosuddia* [Article 8 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms: Application Standards for the Administration of Justice], *Istyna*, Kyiv, 200 p.
 11. Hryshchuk, O. V. (2017), "*Hidnist liudska*" [Human dignity], *Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia: u 20 t. Vol. 2, Pravo*, Kharkiv, *Filosofia prava*, pp. 143-148.

Volodymyr Selevko

LEGAL DEFINITION OF THE CONCEPT 'DECENT HOUSING'

No state can achieve the Sustainable Development Goals without providing its citizens with decent, safe and affordable housing. The housing issue remains one of the major problems of urban economies. Sustainable development goals can only be achieved by recognizing the human right to decent housing.

The purpose of the work is to determine the essence and content of the concept of "decent housing" for the preparation and adoption of relevant regulations. The right to housing is one of the most important inherent human rights, it is defined as a legal opportunity to protect their right not only to housing, which can even be a box from household appliances, but also to a suitable one that would correspond to the modern conception of man, his honor and dignity.

Adequate housing (if necessary) should be habitable in terms of protecting residents from cold, dampness or other health threats, structural hazards and disease carriers. Adequate housing should be located in a place that allows access to employment, health care, schools and other social facilities.

The existence of mutual influence of poor living conditions and violation of human dignity, human rights and freedom is indicated, namely that poor living conditions of the person are an obstacle to the use of basic services, which undermine the right to education, health care and employment. This can lead to a closed circle of vagaries and misdeeds, thereby securing segregation in the social sphere and places of residence. Therefore, this, in turn, can create permanent inequality, which will be particularly difficult to overcome. The

right to normal housing should be subject to justice so that people can go to court if they are unable to access adequate housing.

A decent housing should provide for the absence of cruel, inhuman or degrading treatment. If a person lives in the conditions that temporarily or permanently deprive them of any of his natural senses (vision, hearing, spatial or temporal orientation) and cause stress, fear or anxiety, it can humiliate or offend them, break their physical or moral resistance. The existence that humiliates one's dignity is when a person feels humiliated in front of others or has to act against the will or conscience to improve living conditions.

Thus, the definition of "decent housing" should cover requirements that take into account the sanitary, technical conditions of human existence, but each state, taking into account the socio-economic status and cultural characteristics, considers the limits and possibilities of their guarantee.

Keywords: *human rights, right to housing, dignity, self-worth, well-being, suitability, justice, equality.*

Володимир Селевко

ПРАВОВЕ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ГІДНЕ ЖИТЛО»

Жодна держава не зможе досягти Цілей сталого розвитку, не забезпечивши своїх громадян гідним, безпечним і доступним житлом. Житлове питання залишається однією з головних проблем міських господарств. Цілей сталого розвитку можна досягти, тільки визнавши право людини саме на гідне житло.

Метою роботи є визначити сутність і зміст поняття «гідне житло» для підготовки й ухвалення відповідних нормативно-правових актів.

Право на житло є одним із найголовніших невід'ємних прав людини, воно визначається як юридична можливість захистити своє право не тільки на житло, яким може бути й коробка від побутової техніки, але й на придатне, яке відповідало б сучасним уявленням про людину, її честь і гідність.

Достатнє житло (необхідною мірою) повинно бути придатним для проживання з погляду захисту мешканців від холоду, вогкості або інших загроз для здоров'я, структурних небезпек і переносників хвороб. Достатнє житло повинне розташовуватися в такому місці, яке дозволяє мати доступ до можливостей у сферах зайнятості, медичного обслуговування, шкіл та інших соціальних установ.

Зазначено наявність взаємовпливу поганих умов життя й порушення людської гідності, прав і свобод людини, а саме те, що погані житлові умови людини є перешкодою й для користування основними послугами, що підриває право на освіту, охорону здоров'я й зайнятість. Це може призвести до замкнутого кола поневірян і бід, закріплюючи тим самим сегрегацію в соціальній сфері й місцях проживання. А це, своєю чергою, може породити постійну нерівність, яку буде особливо важко подолати. Право на нормальне житло повинно стати предметом правосуддя, для того щоб люди могли б звертатися до суду в тому разі, якщо вони не можуть отримати доступ до відповідного житла.

Гідне житло повинне передбачати відсутність жорстоких, нелюдських чи таких умов, що принижують людську гідність, проживання особи в умовах, які позбавляють її, тимчасово або постійно, будь-якого з її природних почуттів (зору, слуху, просторової або часової орієнтації) і які можуть викликати стрес, почуття жаху чи неспокою, здатні принизити чи образити її, зламати її фізичний чи моральний опір. Принизливе для гідності людини існування є таким, якщо через нього людина зазнає сильного приниження перед іншими або ж повинна діяти всупереч волі чи сумлінню задля покращення житлових умов

Таким чином, дефініція «гідне житло» має охоплювати вимоги, які б ураховували санітарні, технічні умови існування людини, але кожна держава, виходячи із соціально-економічного становища й культурних особливостей, зважає на межі й можливості їхнього гарантування.

Ключові слова: права людини, право на житло, гідність, самоцінність, благоустрій, придатність, правосуддя, справедливість, рівність.

Selevko Volodymyr – Ph.D. in Philosophy, Associate Professor, Head of the Department of Law Faculty of Humanities of the National Aerospace University «Kharkiv Aviation Institute».

Селевко Володимир – кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри права гуманітарного факультету Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут».

Надійшла до редакції 28.06.2019. Розглянута на редколегії 27.08.2019.

Рецензенти:

Доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Дзьобань О. П.

Кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії гуманітарного факультету Національного аерокосмічного університету ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» Більчук Н. Л.